

Recenzja dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej
Pana mgr Macieja PAWLIŃSKIEGO
w związku z procedurą postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej sztuk filmowych i teatralnych przeprowadzaną przez Uczelnianą Komisję ds. Stopni Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi

I. Ocena dorobku artystycznego Kandydata

W dniu 27 maja 2010 roku Pan Maciej PAWLIŃSKI uzyskał tytuł zawodowy magistra (nr. dyplomu 2114) w specjalności realizacja telewizyjna na Wydziale Realizacja Obrazu Filmowego, Telewizyjnego i Fotografia w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, a także w tej samej uczelni w roku 2004 uzyskał tytuł licencjata na kierunku Realizacja obrazu filmowego telewizyjnego i fotografia w zakresie montażu filmowego.

Kandydat posiada w swoim dorobku artystycznym ponad 27 fabularnych dzieł filmowych oraz telewizyjnych (pełny wykaz dorobku w dokumentacji postępowania). Wśród nich należy wymienić między innymi dzieła nagrodzone na festiwalach: w roku 2011 – „Essential Killing” Nagroda *ORZEŁ* – Polska Nagroda Filmowa w kategorii: najlepszy montaż, w roku 2011 – „Essential Killing” – Festiwal Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni – nagroda za montaż, w roku 2006 – „Oda do radości” – Festiwal Młodzi i Film – nagroda za montaż za „profesjonalność, delikatność i dobrą energię”.

Pan mgr Maciej PAWLIŃSKI jest zatrudniony od 2009 roku na stanowisku wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Teatralnej i Telewizyjnej im. Leona Schillera w Łodzi. Obecnie prowadzi wykłady z zakresu montażu dzieł multimedialnych. Program zajęć dotyczy zagadnień struktur dramaturgicznych dzieła filmowego, komponentów narracyjnych, form stylizacji oraz konwencji gatunkowych dzieł audiowizualnych. Od 2005 roku Kandydat jest członkiem zwyczajnym Polskiego Stowarzyszenia Montażystów.

Jaki głębszy sens jest ukryty w twórczych działaniach Kandydata, a szczególnie w realizacji dzieła filmowego będącego przedmiotem niniejszego postępowania pt. „Essential Killing”? Jakie uwarunkowania ducha i materii¹ dzieła filmowego realizuje twórca montażu? Stwierdzenie faktu, że proces twórczy rozstrzyga się pomiędzy twórcą, a realizowanym dziełem jest oczywiste. Jednak nie toczy się w pustce. Proces ten uwzględnia zróżnicowane pola interakcji, które determinują afirmatywnie lub pejoratywnie fazy twórczej aktywności. Proces twórczy jako fakt estetyczny jest autorefleksją podmiotu, który zostaje udostępniony w sposób zobiiektywizowany. Dynamika procesu twórczego jest nieregularna, zmienna, chwiejna. Poszczególne fazy procesu realizowane są w trudnym do określenia czasie, który zależy od zmiennych, niesystematycznych, permanentnych inspiracji oraz równie niestabilnych, periodycznych procesów decyzyjnych. Dzieło, jako rezultat procesu twórczego, w każdej fazie montażu odsłania nowe kształty, modyfikuje oraz ukazuje manifestujące się wartości - przestaje milczeć zaczyna „mówić”.

Proces twórczy jest natury psychofizycznej ponieważ organizują go etapy świadomości jak i przebłyski podświadomości. Fazy te przenikają się, uzupełniają, rzutują na siebie. Przebłyskami świadomości i nieświadomości wyróżnia się moment przejściowy ponieważ pojawia się intensyfikacja ewolucji koncepcji dzieła. Proces twórczy finalnie krystalizuje się dopiero w chwili realizacji. Dzieło filmowe jest materialnym obiektem, przedmiotem „widzialnym” i dlatego sposób konfigurowania dzieła jest wyłącznie impulsem zewnętrznym. Moment konfigurowania koncepcji dzieła nie może interferować z momentem realizacji – decydująca jest krytyczna, wieloaspektowa i złożona efektywność wielofazowej realizacji dzieła filmowego. Natomiast etapy procesu montażowego umożliwiają działania autoryzujące ingerencję momentu ewolucji koncepcji dzieła. To są wyłącznie decyzje warunkujące ostateczną pełnię, dojrzałość oraz finezję formalną dzieła.

To niewątpliwie jest centrum myślenia artystycznego Kandydata. Powyższa holistyczna refleksja oceniająca źródło myślenia artystycznego Pana mgr Macieja PAWLIŃSKIEGO nie jest jedną myślą i nie wyznacza ostrych granic, ponieważ taki jest fenomen tworzenia. Nie ma jednomyślności w myśleniu sztuki.

II.

Ocena rozprawy doktorskiej (krytyczna charakterystyka)

Czy rozprawa doktorska Pana mgr Macieja Pawlińskiego pt. *Między Rambo a Tarkowskim – poszukiwanie harmonii na styku stylistyk kina akcji i kina poetyckiego w montażu filmu Essential Killing Jerzego Skolimowskiego*

¹ Duch – sens dzieła. Materia – komponenty warsztatowe.

prezentuje rozwiązanie oryginalnego problemu artystycznego? Rozprawa doktorska jest opisem dzieła - filmu pt. *Essential Killing* i jest skomponowana finezyjnym, akademickim językiem. Jednocześnie autor rozprawy skrupulatnie i rzetelnie podejmuje próbę analizy ducha i materii projektu twórczego w doświadczeniu warsztatu montażysty, która wyróżnia proces kształtowania indywidualnego ducha twórczego i podkreśla spójność formalnych oraz artystycznych fundamentów tworzenia dzieła filmowego. Na stronie numer 25 autor rozprawy konkluduje:

Odejście w drugiej części filmu od konkretnego i pójście w stronę statycznego, choć mającego jednak swój rozwój portretu psychologicznego bohatera, miało skłaniać i wprowadzać widza w stan kontemplacji, namysłu, filozoficznych rozważań wokół tematów dehumanizacji jednostki, przemocy i jej uzasadnienia, wolności i determinizmu, granicy ludzkiego cierpienia czy tożsamości.

Co chce nam powiedzieć Kandydat? Jak zdefiniować Jego kodeks myślenia artystycznego?

W świecie *Essential Killing* jest tyle zdarzeń, dylematów i obcych kwestii, które odbiorca musi poskromić i przyjąć ich aktualność wbrew swojej woli, wbrew swoim pragnieniom. Należy zapytać: czy to twórca go kreuje, czy raczej on twórcę? Twórcy przyznają swojemu dziełu iluzję zdarzenia rzeczywistego, którą odbiorca postrzega jako zjawisko rzeczywiste. Kryteria myślenia artystycznego obejmują Heideggerowską kwintesencję myślenia sztuki w kategorii prezentacji transcendentnej, która prowadzi do tajemnej strefy w czasoprzestrzeni: do kresu świata postrzegalnego zmysłowo. Posługując się metaforą lustra o tym miejscu można powiedzieć, że nie jest ani złudzeniem, ani realną rzeczywistością. Niematerialność jest uchwytna, dostrzegalna, a materialność – nieoczywista.

Metafizyczne poczucie jedności z podmiotem budzi pragnienie wzniesienia się do najwyższej przyczyny, racji bycia. Jednocześnie jest to pragnienie transcendowania, które decyduje o tym kim jest on-odbiorca, jak żyje i jaki jest jego świat. Dlatego jedynym cennym bytem dla niego jest krąg i sfera tego, co inne, przeobrażone, niezrozumiałe, alternatywne to znaczy to, co jest poza nim. Ten pogląd kieruje się transcendentnie i odsłania obligatoryjność przekroczenia horyzontu intelektualnego, który jest bliski, podporządkowany i ujarzmiony w różnokierunkowych kategoriach, ale jednak pozostaje taki sam. To, co jest „poza” światem *Essential Killing* otwiera nowe możliwości, stanowiska, które mogą chwilowo nie wyrażać sensu. Tym samym odsłania się przestrzeń nie przylegająca do panujących stereotypów, a demonstruje się sfera tego, co niestabilne, odmienne, chwiejne, niepewne.

Warto więc teraz zadać pytanie: czym jest prawda artystyczna dzieła filmowego w formacie gatunkowym *action movie*, a czym w formacie poetyckiej narracji? Jak duch i materia manifestują koncept prawdy dzieła filmowego?

Przy formalnym podejściu do osobliwości sztuki filmowej czyli do konstytutywnego jej kryterium myślenia obrazem (reprodukcja realnej rzeczywistości) prawda powinna objawić się wyłącznie jako naturalistyczny

opis rzeczywistości. Autor rozprawy w klarowny sposób konkluduje: koncept kategorii prawdy artystycznej w sztuce filmowej wskazuje, że dzieło filmowe ma również dostęp do wyższych, metafizycznych form prawdy. Prawda artystyczna wiąże „nienaturalistyczny” opis realnej rzeczywistości manifestując intencjonalną relację dzieła filmowego z ekspresją intuicyjnej interpretacji pojęcia prawdy.

Kategoria prawdy artystycznej dzieła filmowego jest domeną twórczej wyobraźni i tym samym przejawia tendencje irracjonalne. Odkrywa zakryty porządek świata *Essential Killing*, który stworzony przez artystę w jego twórczej wyobraźni (gatunek poetycki), nawet jeśli znajdziemy w nim elementy realnej rzeczywistości (gatunek *action movie*), pozostaje nadal autonomiczną, wymyśloną strukturą.

W centrum myślenia artystycznego Pana mgr Macieja Pawlińskiego dominuje refleksja odsłaniania istoty prawdy dzieła filmowego. Refleksja ta jest zakorzeniona w istocie myślenia artystycznego Kandydata, ponieważ daje się doświadczyć w Jego heterogenicznej twórczości oraz w przedstawionej rozprawie doktorskiej. Mamy więc argumenty, aby sądzić, że taka perspektywa jest indywidualnym, oryginalnym aksjomatem Jego twórczości.

KONKLUZJA

Rozprawa doktorska Pana mgr Macieja PAWLIŃSKIEGO prezentuje rozwiązanie oryginalnego problemu artystycznego. Kandydat wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną oraz opanowaniem warsztatu pojęciowego, który znajduje zastosowanie w opisie i analizie zjawisk twórczych w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuk filmowych i teatralnych. Dzieło będące przedmiotem postępowania oraz rozprawa doktorska spełniają warunki określone w art. 186.1. ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 roku.

Niniejszym zwracam się z wnioskiem do Uczelnianej Komisji ds. Stopni Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi o podjęcie dalszych czynności związanych z procedurą postępowania w sprawie nadania Panu mgr Maciejowi PAWLIŃSKIEMU stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuk filmowych i teatralnych.

prof. dr hab. Jerzy Łukaszewicz